Evropský parlament
2024-2029

Výbor pro zahraniční věci

2025/2216(INI)

5.2.2026

NÁVRH ZPRÁVY

o doporučení Evropského parlamentu Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku k podpoře nadnárodní správy vodních zdrojů v zájmu předcházení konfliktům a zachování míru
(2025/2216(INI))

Výbor pro zahraniční věci

Zpravodaj: Leoluca Orlando

OBSAH

Strana

NÁVRH DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ 6

PŘÍLOHA: ZVEŘEJŇOVÁNÍ PODNĚTŮ 7

NÁVRH DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku k podpoře nadnárodní správy vodních zdrojů v zájmu předcházení konfliktům a zachování míru
(2025/2216(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na Úmluvu o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer (Úmluvu o vodách) z roku 1992,

– s ohledem na své usnesení ze dne 7. května 2025 o Evropské strategii pro vodohospodářskou odolnost[1],

– s ohledem na informativní přehled Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva nazvaný „Právo na vodu“, který byl zveřejněn v srpnu 2010,

– s ohledem na závěry Rady ze dne 19. listopadu 2018 o diplomacii v oblasti vody,

– s ohledem na závěry ze zasedání Rady ze dne 19. listopadu 2021 o problematice vody v rámci vnější činnosti EU,

– s ohledem na článek 121 jednacího řádu,

– s ohledem na své usnesení ze dne 2. dubna 2025 o lidských právech a demokracii ve světě a o politice Evropské unie v této oblasti – výroční zpráva za rok 2024[2],

– s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A10-0000/2025),

A. vzhledem k tomu, že voda je nezbytná pro přežití lidstva a veškerého života na Zemi, a proto je třeba s ní hospodařit udržitelně a spravedlivě;

B. vzhledem k tomu, že přístup k vodě je lidským právem a předpokladem stability a míru;

C. vzhledem k tomu, že změna klimatu představuje velkou hrozbu pro vodní zdroje a vodní ekosystémy a zhoršuje nedostatek vody;

D. vzhledem k tomu, že hydrologické cykly jsou stále nevyzpytatelnější a vyznačují se prudkými výkyvy mezi sužujícím suchem a ničivými povodněmi, které způsobuje změna klimatu; vzhledem k tomu, že všechny zaledněné oblasti na světě zaznamenaly v posledních letech úbytek ledu; vzhledem k tomu, že lidská činnost je zodpovědná za značnou část znečištění sladkovodních zdrojů na celém světě;

E. vzhledem k tomu, že přeshraniční zvodně, jezera a povodí, které sdílejí dvě nebo více

[1] Přijaté texty, P10_TA(2025)0091.
[2] Úř. věst. C, C/2025/4390, 9.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4390/oj.

zemí, představují 60 % světových sladkovodních toků;

F. vzhledem k tomu, že většina zemí nemá žádné přeshraniční dohody o společných vodních útvarech;

G. vzhledem k tomu, že vodní stres a jednostranné působení zemí v přeshraničních vodách, jako je znečišťování nebo nadměrné využívání, nebo výstavba infrastruktury mají dopad na všechny státy, které s těmito vodami sousedí; vzhledem k tomu, že spory o přístup k vodě se promítají do širších konfliktů a mohou je podněcovat, což má vážné důsledky pro regionální stabilitu a bezpečnost lidí;

H. vzhledem k tomu, že ačkoli voda v minulosti fungovala jako katalyzátor spolupráce, v posledních deseti letech konflikty o vodu převážily nad spoluprací;

I. vzhledem k tomu, že uživatelé vodních systémů na horním toku mají určité relativní výhody oproti uživatelům na dolním toku;

J. vzhledem k tomu, že ozbrojené konflikty a okupace významně narušují dostupnost vody a nadnárodní vodohospodářskou spolupráci;

1. doporučuje Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku:

   a) zvýšit roli přeshraniční správy vodních zdrojů ve vnější činnosti EU, aby fungovala jako smysluplný nástroj pro předcházení konfliktům, jejich řešení a budování důvěry na regionální, vnitrostátní a mezinárodní úrovni, zejména v oblastech ohrožených dopady změny klimatu, kde je již nyní vody nedostatek;

   b) řešit absenci operativních dohod mezi vládami, které sdílejí přeshraniční povodí, a poskytnout veškerou potřebnou odbornou, technickou a finanční pomoc EU na podporu vlád při zavádění a provádění takových dohod, jakož i organizací povodí;

   c) posílit úlohu, kterou nadnárodní správa vodních zdrojů hraje ve vnější činnosti a diplomacii EU, a za tímto účelem poskytnout Evropské službě pro vnější činnost (ESVČ) a delegacím EU po celém světě odpovídající finanční a lidské zdroje k zahájení přeshraničních vodohospodářských a diplomatických činností na místě v partnerských zemích a mezi nimi, jakož i k podílení se na nich;

   d) zajistit v příštím víceletém finančním rámci zvýšené a stabilní financování přeshraničního vodního hospodářství EU v rámci vnější činnosti EU;

   e) rozšířit zeměpisný rozsah projektů EU v oblasti správy přeshraničních vodních zdrojů mimo Afriku a Střední Asii na Ameriku, Blízký východ a severní Afriku a východní a jižní Asii prostřednictvím přístupu „Tým Evropa“;

   f) posílit mnohostrannou spolupráci v oblasti vody, zejména v rámci OSN pokračováním a zintenzivněním globalizace Úmluvy OSN o vodách a podporou provádění cílů udržitelného rozvoje, zejména cíle 6 o pitné vodě a kanalizaci;

   g) investovat do transparentnějšího přehledu veškeré probíhající podpory EU určené

na podporu přeshraničního hospodaření s vodou na mezinárodní úrovni a zajistit soudržnost a zefektivnění veškeré činnosti a financování napříč všemi příslušnými generálními ředitelstvími a mezi ESVČ a Komisí;

h) zasazovat se všude, kde je to možné, o zajištění nezávadné a kvalitní vody, podporovat udržitelné hospodaření s vodou a zavádět různé inovativní vodohospodářské technologie, včetně přírodě blízkých řešení;

i) zajistit, aby vodohospodářské iniciativy EU pro celý svět řešily přetrvávající nedostatky v údajích a nedostatečné sdílení údajů mezi vládami, a to zprostředkováním technických a fyzických zdrojů pro účinné monitorování hladin vody a kvality přeshraničních povodí partnerským zemím a prostřednictvím výměny údajů a podpory společných norem pro sběr údajů mezi partnerskými zeměmi s cílem zvýšit kompatibilitu;

j) podporovat mezivládní a regionální nástroje spolupráce při správě vodních zdrojů, zejména se zaměřením na zajištění spravedlivého rozdělení vody mezi státy a podnikatelské sektory, a podporovat struktury správy na místní a komunitní úrovni, aby se podpořilo inkluzivní rozhodování a hospodaření s vodou;

k) posílení kapacit EU pro monitorování a včasné varování prostřednictvím digitalizace a moderních technologií; posílit monitorování nedostatku vody a rizik konfliktů souvisejících s vodou na celém světě, jako je například zneužívání vody a vodní infrastruktury pro vojenské účely a záměrné odepírání přístupu k vodě, a začlenit je do systémů prevence konfliktů Střediska ESVČ pro reakci na krize;

l) stimulovat a financovat výzkum v oblasti udržitelného přeshraničního hospodaření s vodou, sdílení vody, spolupráce a inovací, a to i prostřednictvím programu Horizont Evropa;

m) jmenovat vysoce postaveného úředníka EU zvláštním zástupcem EU, jehož úkolem bude předcházet konfliktům souvisejícím s vodou a řešit je, podporovat vodohospodářskou spolupráci a chránit vodní zdroje a systémy, a to i během ozbrojených konfliktů a v přeshraničním prostředí;

n) posílit úlohu mezinárodního práva a mezinárodních soudů při řešení sporů kolem nadnárodních vodních útvarů, aby se zajistila jasnost a odpovědnost za právní závazky všech států hraničících s dotčenými nadnárodními vodami;

2. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Voda je nezbytným předpokladem pro život. Přístup k nezávadné vodě je lidským právem a předpokladem stability a míru.

Nedostatek vody však narůstá. Nadměrné průmyslové využívání, přelidnění a znečištění způsobují celosvětový nedostatek vody, zatímco důsledky změny klimatu, jejímž původcem je člověk, tento jev ještě zhoršují. Více než polovina sladkovodních toků na světě teče přes hranice a více než 150 zemí má společná přeshraniční povodí. Mnohá z těchto povodí se nacházejí v regionech, které se vyznačují nestabilitou, klimatickým stresem a slabými institucemi. Přístup k vodním zdrojům je často nerovný, ať už mezi jednotlivými zeměmi, nebo v jejich rámci, a to v důsledku špatného hospodaření a nevhodných politik. To je stále více považováno za hnací sílu nestability, migrace a vysídlování a rostoucí zdroj napětí, nestability a konfliktů uvnitř států i mezi nimi. Ačkoli se tato zpráva snaží vyzdvihnout konstruktivní způsoby, jak může EU předcházet konfliktům prostřednictvím nadnárodní správy vodních zdrojů, je třeba poznamenat, že v různých ozbrojených konfliktech na celém světě aktéři omezují přístup k vodě, aby způsobili humanitární krize a zničili vodní infrastrukturu z taktických vojenských důvodů.

Stávající vnější nástroje EU se již na tomuto tématu věnují, včetně nástroje NDICI – Globální Evropa, strategie Global Gateway a iniciativ EU pro diplomacii v oblasti vody. I když jsou vítané a užitečné, samy o sobě nestačí – musí být aktualizovány, lépe financovány a koordinovány, aby se přinesly účinnou regionální spolupráci, posílily vodohospodářské orgány a mobilizovaly udržitelné investice. Vnější nástroje Unie by měly být rovněž aktivněji využívány v partnerství s členskými státy EU a jejich finančními a administrativními nástroji a kapacitami.

Kromě toho je naléhavě nutné posílit vnější angažovanost EU a ESVČ v oblasti přeshraniční vodohospodářské spolupráce prostřednictvím politického dialogu, mediace, diplomatického působení, technické pomoci a budování kapacit, sdílení údajů, správy povodí, podpory transparentního rozhodování a správy opírající se o důvěryhodné orgány a právní rámce se zvláštní pozorností věnovanou místním aktérům, a zároveň je nutné podporovat správu zohledňující potřeby zranitelných komunit a menšin.

Posílení nadnárodní správy vodních zdrojů je dlouhodobou investicí do stability, předcházení konfliktům a udržitelného rozvoje. V této souvislosti by vnější činnost Unie měla stále více uznávat a podporovat strategický význam nadnárodní správy vodních zdrojů jako klíčového nástroje pro dlouhodobé předcházení konfliktům, regionální stabilitu, sociální rovnost a bezpečnost lidí, jakož i pro udržitelný rozvoj. Výbor Evropského parlamentu pro zahraniční věci (AFET) by měl zajistit, aby byla nadnárodní správa vodních zdrojů uznána jako diplomatická a bezpečnostní priorita v rámci zahraniční politiky EU – v zemích sousedství a regionech zemí v procesu rozšíření, jako jsou Balkán, Blízký východ a Afrika a oblast Sahelu, a také v rámci celosvětového působení Unie.

PŘÍLOHA: ZVEŘEJŇOVÁNÍ PODNĚTŮ

Zpravodaj v souladu s článkem 8 přílohy I jednacího řádu prohlašuje, že do své zprávy zahrnul podněty k záležitostem týkajícím se předmětu spisu, které při vypracovávání návrhu zprávy obdržel od zástupců zájmových skupin spadajících do oblasti působnosti interinstitucionální dohody o povinném rejstříku transparentnosti[1] nebo představitelů orgánů třetích zemí, včetně jejich diplomatických misí a velvyslanectví:

1. Zástupci zájmových skupin spadající do oblasti působnosti interinstitucionální dohody o povinném rejstříku transparentnosti
2. Představitelé orgánů třetích zemí, včetně jejich diplomatických misí a velvyslanectví

Výše uvedený seznam je sestaven na výhradní odpovědnost zpravodaje.

Pokud jsou na seznamu uvedena jména, funkce, případně jména i funkce fyzických osob, zpravodaj prohlašuje, že příslušné fyzické osoby byly seznámeny s prohlášením Evropského parlamentu o ochraně osobních údajů č. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), které stanoví podmínky platné pro zpracování jejich osobních údajů a práva související s tímto zpracováním.

[1] Interinstitucionální dohoda ze dne 20. května 2021 mezi Evropským parlamentem, Radou Evropské unie a Evropskou komisí o povinném rejstříku transparentnosti (Úř. věst. L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).